

PhDr. Jan Vávra, Ph.D. / Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
přednáška

Zahrádkaření ve městě - tichá udržitelnost v praxi?

15. 10. 2019 | 18:00 | KAM KV°

Ekonomická
fakulta
Faculty
of Economics

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

GAČR
GRANTOVÁ AGENTURA ČESKÉ REPUBLIKY

Definice zahrádkaření

- Neformální produkce potravin
 - Zahrádkaření, urban gardening, samozásobitelství
 - Pěstování potravin lidmi, kteří nejsou profesionální zemědělci
 - Doplnkový charakter, velmi různorodá míra produkce
- Zahrádkaření jako součást „alternativních potravinových sítí“
 - Rostoucí pozornost veřejné správy, neziskového sektoru a akademiků
 - Komunitní zahrady, zahrádkové kolonie, zahrádky u domů, na chatách a další typy zahrádek

Témata přednášky

- Jak se zahrádkaří ve světě a Česku?
- Kdo jsou zahrádkáři?
- Kolik si toho vypěstují?
- Geografie zahrádkaření
- Proč to vlastně dělají, když si všechno jídlo mohou koupit v obchodech?
- Čím jsou zahrádky a zahrádkové kolonie důležité pro města?
- Zahrádkaření jako udržitelný rozvoj?

Zahrádkaření ve světě a Česku

Zahrádkové kolonie

Rozmach od 19. století

tzv. Schrebergarten

1926 – vznik mezinárodního svazu

Významné zahrádkaření

Střední a východní Evropa

USA (např. Ohio)

Kanada

Lucembursko

ČESKO V ČÍSLECH:

V roce 1991 zahrádkařilo v Československu 70 % obyvatel (včetně těch, kteří pomáhali příbuzným na jejich zahrádkách), v roce 2005 pak 42 %, v roce 2010 to bylo 43 % a v roce 2015 bylo v Česku 40 % zahrádkářů z celé populace. Sociologické výzkumy dokládají, že po poklesu počtu zahrádkářů v 90. letech 20. století se situace ustálila a jejich počet se výrazněji nemění.

Stát – region	Město (%)	Venkov (%)
Česko – Jižní Čechy	35	57
Maďarsko – župa Hajdú-Bihar	49	45
Německo – Postupim a okolí	32	58
Nizozemí – Assen a okolí	13	27
Skotsko – hrabství Aberdeen	31	52

Kdo jsou zahrádkáři?

- Většina těch, kdo mají zahradu k dispozici
 - Přístup k zahradě je nejdůležitější
- Častěji zahrádkáři
 - Lidé vyššího věku
 - Lidé na venkově

Kde se zahrádkáří?

70 % u domu

12 % chaty a chalupy

11 % zahrádkové kolonie

6 % jiné

Zahrádkářská produkce

TAB. 1 Zdroj vybraných druhů potravin v domácnostech zahrádkářů (v %)

Druh potravin	Domácí produkce	Dary	Nákup v obchodě, na trhu	Celkem
Zelenina	34,8	5,8	59,4	100,0
Ovoce	32,6	7,6	59,8	100,0
Brambory	27,9	6,7	65,4	100,0
Vejce	27,4	10,2	62,4	100,0
Maso	8,4	4,3	87,3	100,0
Med	4,7	22,5	72,8	100,0

Založeno na odhadech respondentů. Zahrnuty pouze domácnosti s přístupem k půdě a pěstující potraviny (N = 782).

Zdroj: Jehlička, Daněk (2017); data z průzkumu provedeného v roce 2015.

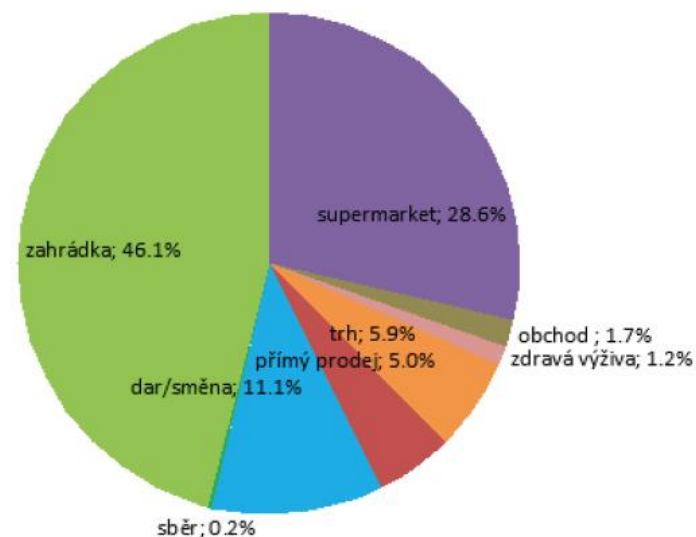
Zahrádkaření ve městech

	Malá (2-5 tis.)	Střední (5-20 tis.)	Velká (20-100 tis.)	Metropole (>100 tis.)	Průměr
Procento zahrádkářů	47	34.5	29.2	24.6	33.6
Míra soběstačnosti (zelenina + ovoce + brambory v %)	35	28.5	34	24.4	31.2

Reprezentativní populace měst v Česku. Data z roku 2015.

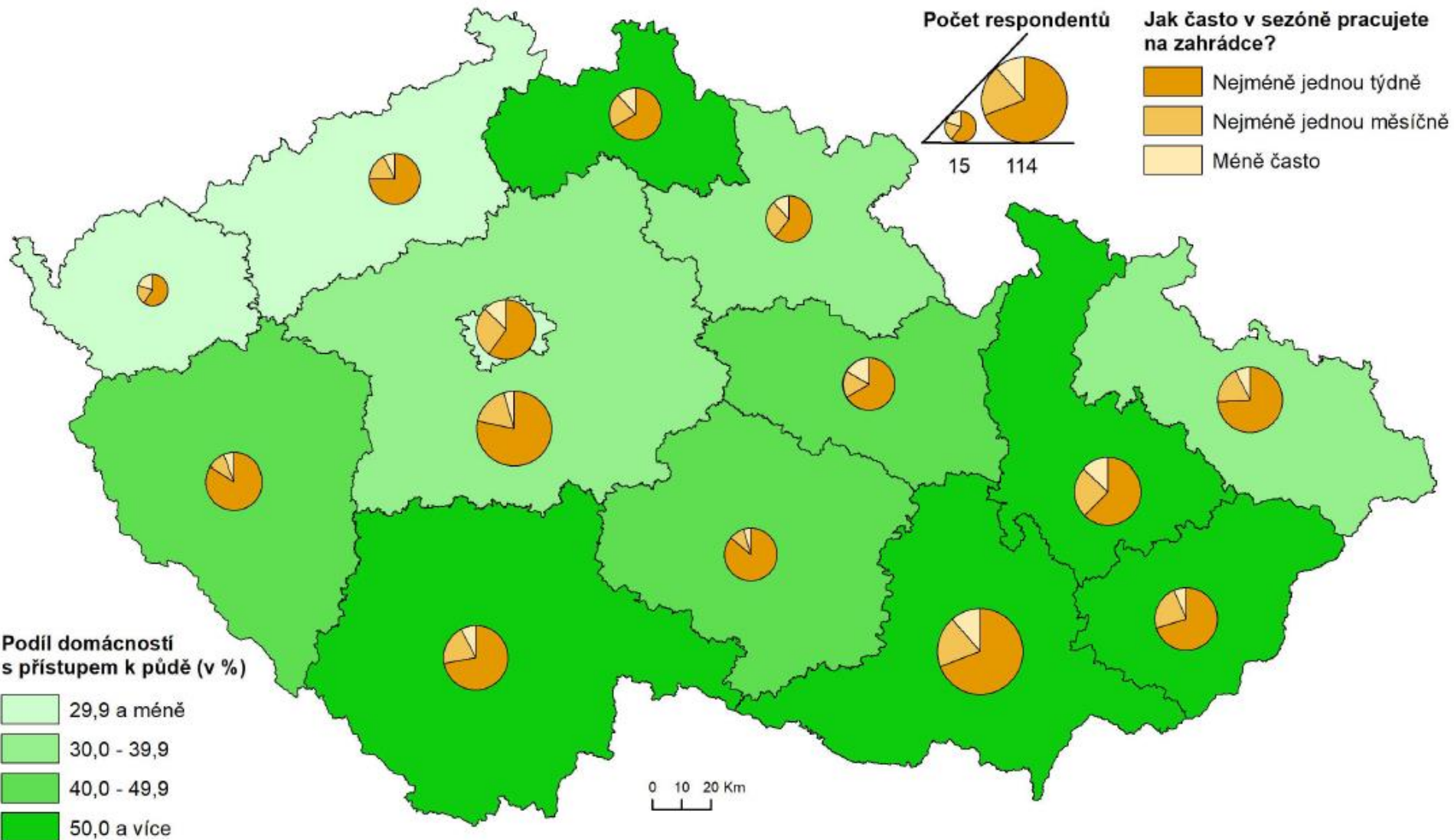
	Venkov	Město
Procento zahrádkářů	58	33.6
Míra soběstačnosti (zelenina + ovoce + brambory v %)	36	31.2

Reprezentativní populace Česka. Data z roku 2015.

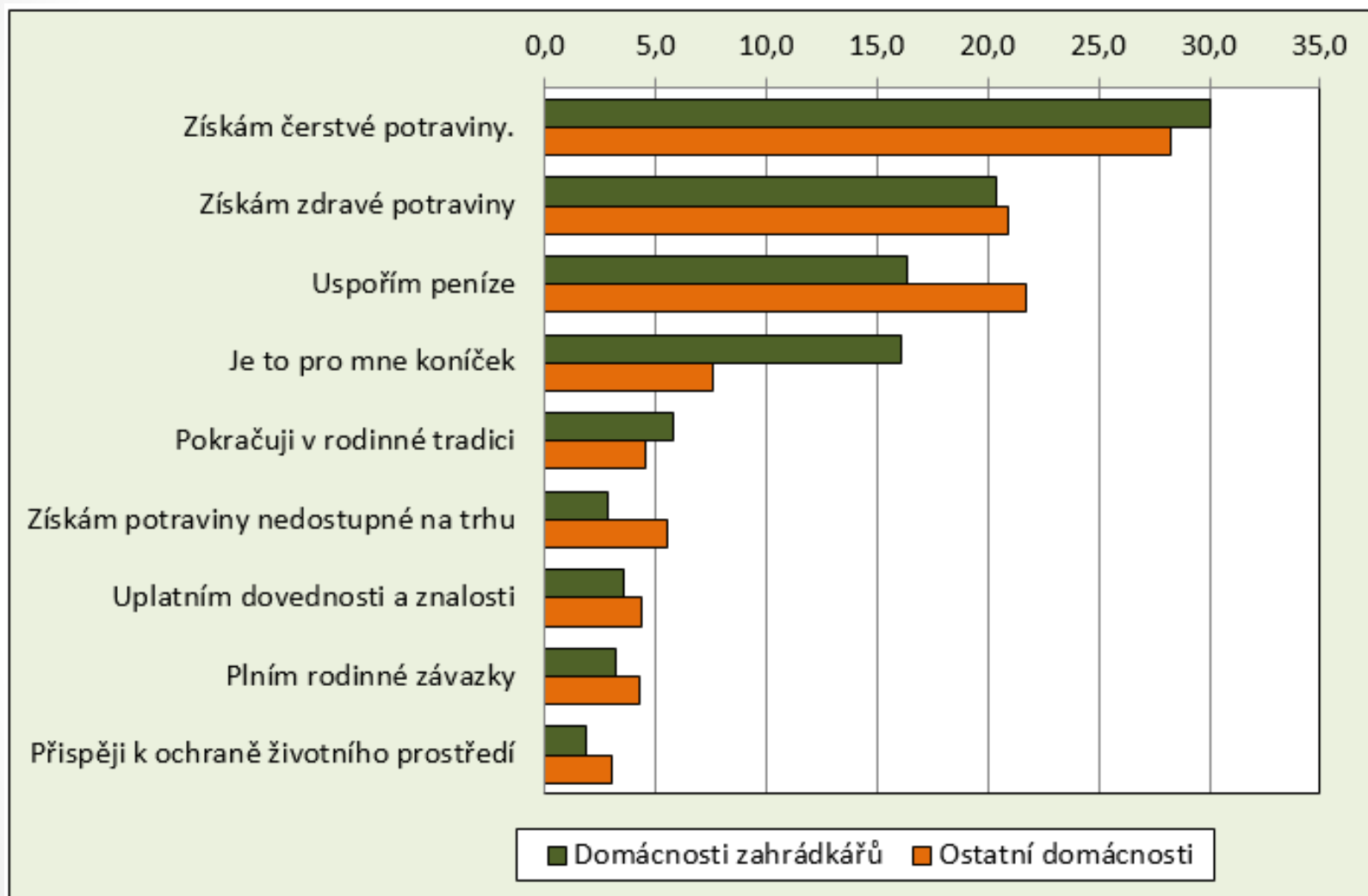

Zdroje ovoce, zeleniny a brambor pro zahrádkáře z brněnské Kraví hory od května do října 2014.

Krajské rozdíly

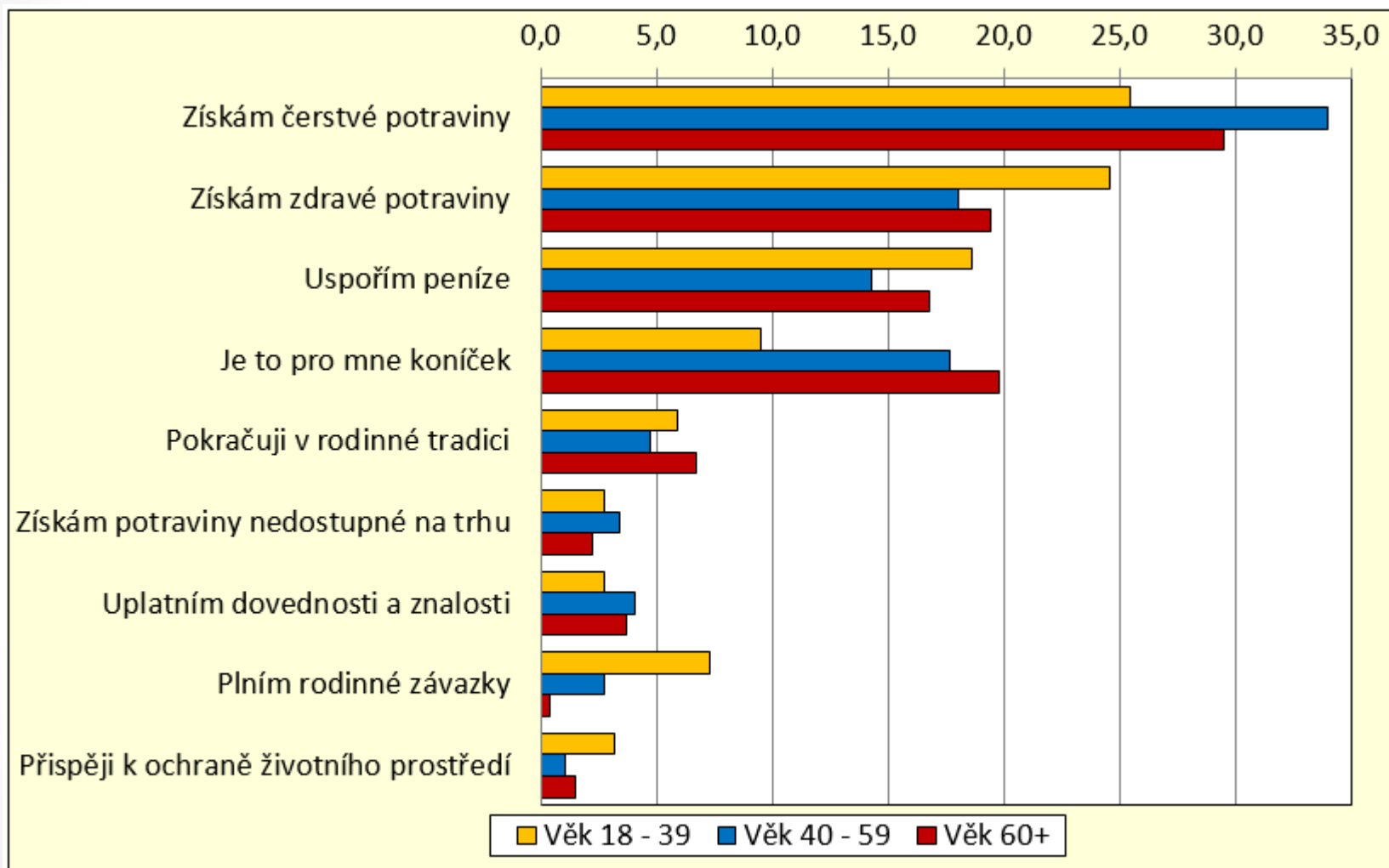

Motivace

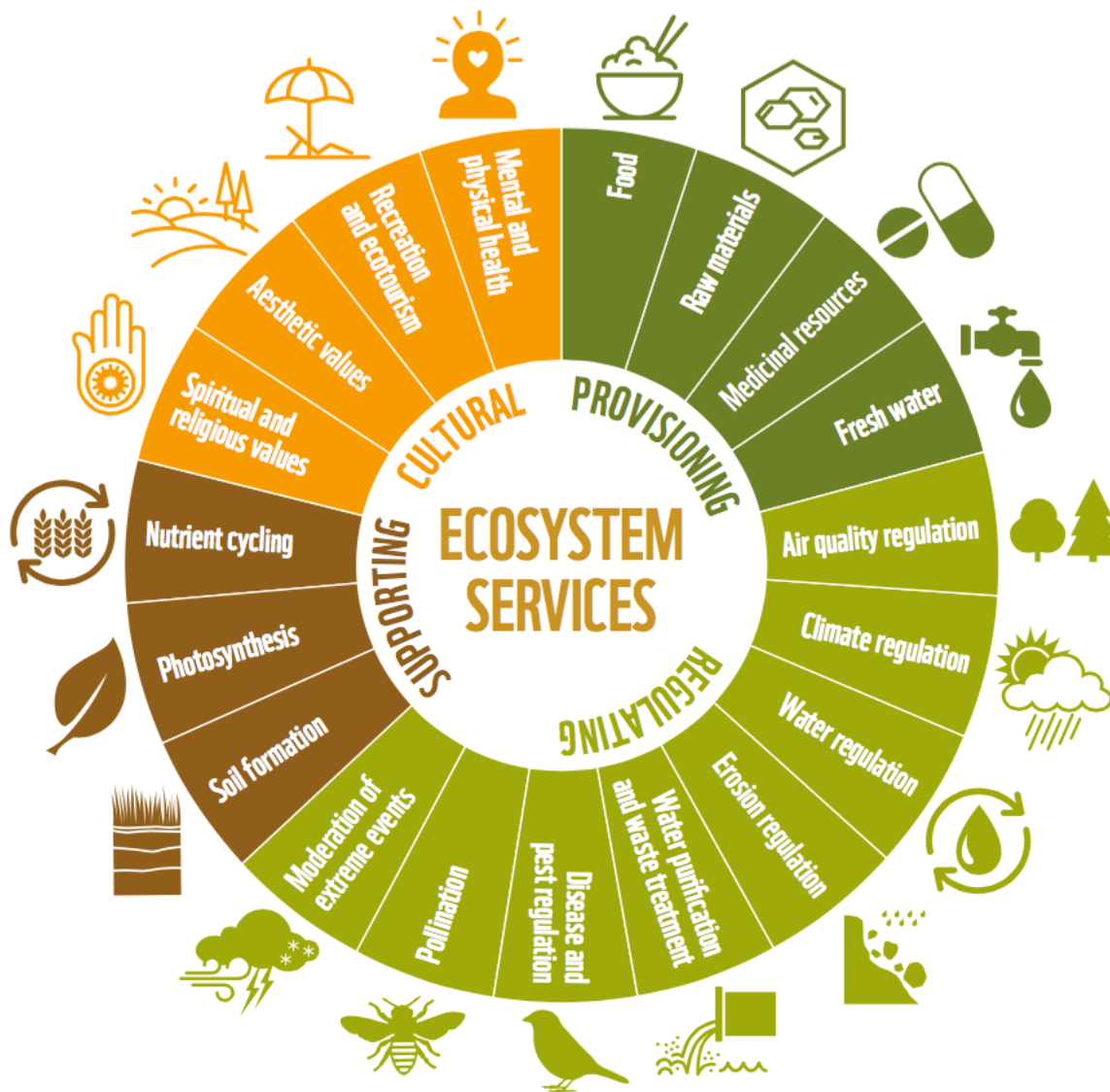
Obr. 1 Srovnání důvodů pro pěstování potravin v domácnostech zahrádkářů a domácnostech bez zahrádky (první důvod v procentech ze všech dotázaných).

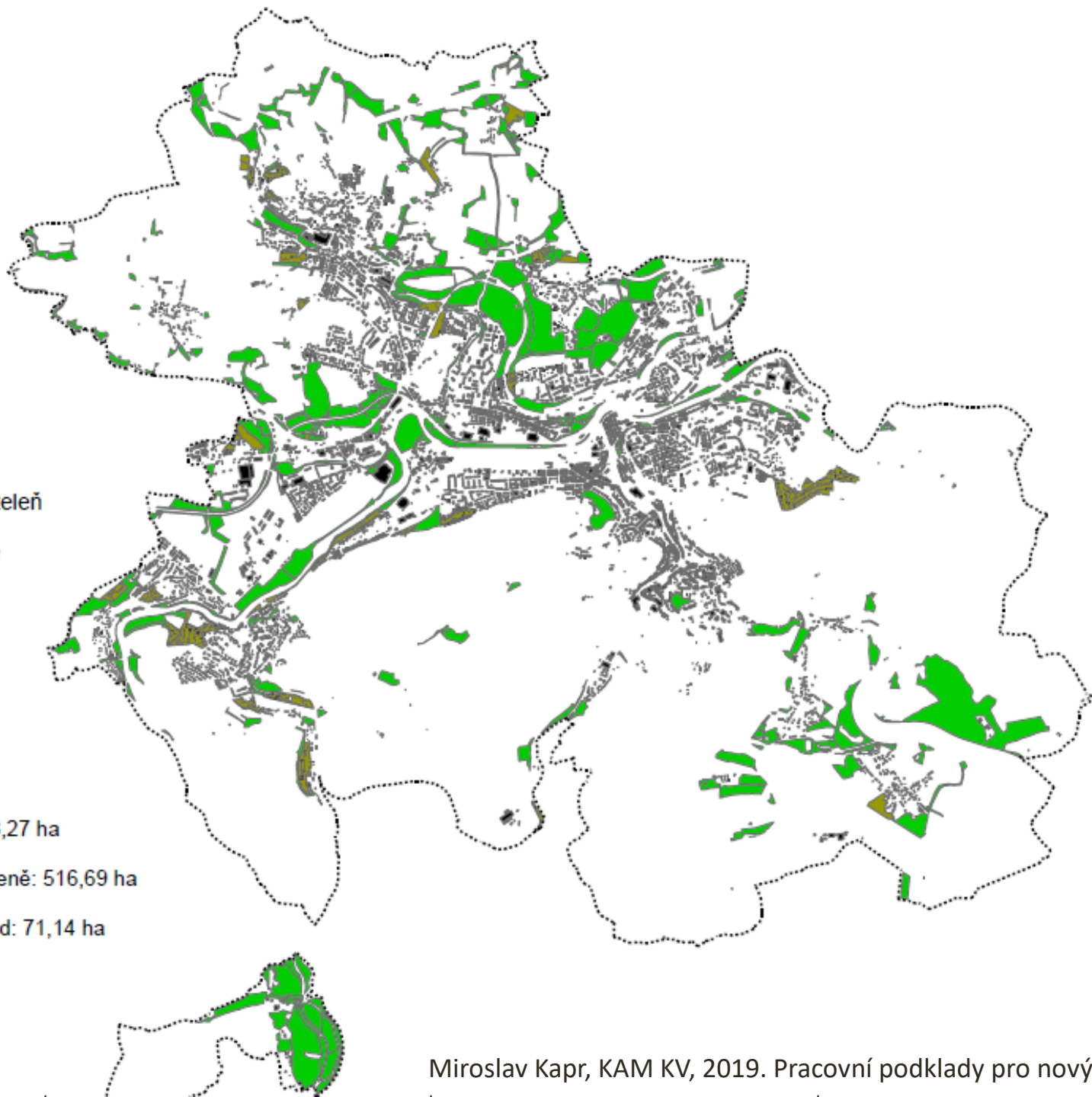
Motivace dle věku

Obr. 2 Srovnání důvodů pro pěstování potravin ve třech věkových skupinách (první důvod v procentech ze všech dotázaných).

Důležitost zahrádek pro města

Legenda

- Veřejná a přírodní zeleň
- Zahrádkové kolonie

Celková rozloha: 5908,27 ha

Rozloha veřejné a přírodní zeleně: 516,69 ha

Rozloha zahrádkových osad: 71,14 ha

Shrnutí – udržitelnost

- **Tři pilíře udržitelnosti**

- **Sociální**

- Posilování sociálních i rodinných vazeb, zdravotní přínosy (psychická pohoda, fyzická aktivita, zdravé potraviny), pocit komunity, kultura a tradice, trávení volného času

- **Environmentální**

- Biodiverzita, migrace zvířat, snižování emisí CO₂ proti konvenční produkci a dopravě potravin, ekosystémové služby (chlazení, absorpce vody,...), šetrná produkce potravin (1/2 jen přírodní hnojiva, kompostování – cirkulární ekonomika)

- **Ekonomický**

- Úspora peněz, strategie pro zvládnání chudoby, nezávislost na trhu

- **Resilience**

- Resilience urbánních systémů
- Odolnost proti výkyvům – zahrádkářské know-how, pojistka pro soběstačnost

- **Tichá udržitelnost?**

- Nezamýšlení pozitivní dopady bez deklarované pro-environmentální motivace
- Paralelní mimotržní chování, různorodé ekonomiky, neformální vztahy

Děkuji za pozornost!

Jan Vávra

Katedra regionálního managementu
Ekonomická fakulta
Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Mail: jvavra@ef.jcu.cz

Více informací:

Rubrika **Zahrádky a společnost** v časopise **Zahrádkář** (2019–2020)

Daněk, Jehlička, Vávra. (2019). Zahrádkaření: nenápadný půvab nezamýšlené udržitelnosti. *Geografické rozhledy* 28/5, s. 38–41.

<https://tichaudrizitelnost.geogr.muni.cz/cs/>

Twitter: @hansvavra